

34. ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΕΚΔΟΤΙΚΟ ΣΗΜΕΙΩΜΑ	7
ΥΣΤΕΡΟΓΡΑΦΟΝ	9
ΠΡΟΛΟΓΟΣ	11
1. Σκοπός της έρευνας	16
2. Εισαγωγικά	16
3. Η Ιστορία	18
4. Ο νεότερος και σύγχρονος προβληματισμός	20
5. Η γλωσσική κατάσταση	24
6. Ο βαθμός ιδιωτικής και δημόσιας σφαίρας	25
7. Η σύγκρουση των γλωσσικών συστημάτων	26
8. Περισσότερο (+dial) ή λιγότερο (-dial) διάλεκτος;	28
9. Η εκμαίευση των δεδομένων	32
10. Η μειονεκτική θέση των διαλεκτόφωνων μαθητών στο σχολείο	33
10.1 Ενεργητική και παθητική γνώση	35
11. Πλεονεκτήματα;	37
12. Οι αιτίες	38
13. Πώς βοηθά κανείς;	39
14. Τι είναι νόρμα;	41
15. Τι είναι διάλεκτος;	44
16. Η περίπτωση της Κύπρου	47
17. Μέθοδος εργασίας	57
17.1 Το γραπτό ερωτηματολόγιο	58
17.2 Το περιεχόμενο των δεικτών	59
17.3 Διευκρινίσεις για την ορολογία	61
17.4 Η μέθοδος ανάλυσης	62
17.4.1 Η αναγωγή της συχνότητας κατανομής	64
α) ως προς το Φύλο (Α/Κ)	64
β) ως προς το Γυμνάσιο/Λύκειο (Γ/Λ)	64
γ) ως προς τη σχολική επίδοση (ΕΠΙ)	65
Η περίπτωση των ΠΚ	67
δ) σύμφωνα με τη δηλωθείσα οικονομική κατάσταση της οικογένειας	68
Το σκεπτικό	69
Η οριοθέτηση των κοινωνικών ομάδων	69
ε) ως προς τη γεωγραφική περιοχή (ΕΠΑ)	70
18. Περί στατιστικής	71
18.1 Το μήκος των συνεντεύξεων	74
19. Το πρώτο μέρος του γραπτού ερωτηματολογίου	77
19.1 Σωστά Ελληνικά, διάλεκτος, καλαμαρίστικα	77
19.2 Κρίσεις γύρω από την ομιλία Κυπρίων και Ελλαδιτών	80
19.3 Αμοιβαία κατανόηση	82
19.4 Προβλήματα, πλεονεκτήματα, χαρακτηρισμός διαλέκτου/διαλεκτόφωνων	85
19.5 Το γλωσσικό πρόβλημα και η πρακτική στην τάξη	90

19.6 Επαγγελματικός προσανατολισμός.....	93
20. Το γλωσσικό υλικό του γραπτού ερωτηματολογίου.....	96
20.1 Ρηματικοί δείκτες της ΚΔ.....	97
20.1.1 Μορφολογία.....	97
20.1.1.1 Η κατάληξη του γ' πληθ. -sin έναντι της κοινής -un/-an	97
20.1.1.2 Το είναι	98
20.1.1.2.1 Κοινωνιογλωσσικά	100
20.1.1.3 Λέω/λαλώ.....	102
20.1.1.4 Συνηρημένος και ένσιγμος Παρατατικός.....	106
20.1.1.5 Κ - Αόριστος.....	107
20.1.1.5.1 Το παράδειγμα του γίνομαι.....	108
20.1.1.6 Το παράδειγμα του βρίσκω στον Αόριστο	110
20.1.1.7 Τα δώκω/δώσω, έδωκεν/έδωσεν.....	111
20.1.1.8 Οι τύποι εσηκώστηκα (KNE σηκώθηκα) και ελούθηκα (KNE λούστηκα)	112
20.1.1.9 Το -sk- ένθημα (infix).....	113
20.1.1.9.1 Το γίνομαι	114
20.1.1.9.2 Άλλοι σχηματισμοί	115
20.1.1.10 Σχηματισμοί ρημάτων σε -σσω	116
20.1.1.11 Ανακατεύω/-εύκω - ανακατώννω	118
20.1.1.11.1 Το -εύω/-εύκω.....	118
20.1.1.12 Συνηρημένα σε -α(ς)/-ει(ς)	120
20.1.1.12.1 Η κοινωνιογλωσσική κατανομή	121
20.1.1.13 Η Υποτακτική	122
20.1.1.13.1 Η Υποτακτική Αορίστου του βρίσκω, κατανομή.....	122
20.1.1.13.2 Στήριξη της Υποτακτικής μετά το πριν (÷ να).....	125
20.1.1.14 Η Προστακτική.....	127
20.1.1.14.1 Η Προστακτική του γίνομαι (γίνε/γίνου).....	127
20.1.1.14.2 Η Προστακτική Αορίστου του βρίσκω.....	128
20.1.1.14.3 Αλλόμορφα της Προστακτικής.....	128
20.1.1.14.3.1 Το -θ-	128
20.1.1.14.3.2 Το αλλόμορφο -nne στα ενεργητικά της β' συζυγίας..	130
20.1.1.14.3.3 Αποκοπή της Προστακτικής στα εις -νω	131
20.1.1.14.3.4 Η κληρονομημένη κατάληξη -ει στα ενεργ. της β' συζυγίας	131
20.1.1.14.3.5 Η παρουσία του -su της ΚΝΕ (παθ.).....	131
20.1.1.14.3.6 Πε/πες, πείτε/πέστε/πέτε	132
20.1.1.14.3.7 Αναλυτική ή μη Προστακτική	132
20.1.1.14.3.7.1 Τηλεφώνα μου/τηλεφώνησε μου/πάρε με τηλέφωνον!	134
20.1.1.15 Μορφολογική διάκριση συντελεσμένου και μη συντελεσμένου ποιού ενέργειας στην Οριστική	136
α) πάω/πη(γ)αίννω	137
β) καταλάβω/καταλαβαίνω.....	137
20.1.1.16 Χορταίννω/χορτάννω.....	138
20.1.1.17 Βλαστά/βλαστάννει.....	139
20.1.2 Σ ύ ν τ α ξ η.....	139
20.1.2.1 Αόριστος ή Παρακείμενος/Υπερσυντέλικος;	139
20.1.2.2 Παρατατικός έναντι Υπερσυντέλικου επί ανεκπλήρωτης ευχής..	141

20.1.2.3 Εκφορά της αόριστης επανάληψης στο παρελθόν [χρονικοϋποθετικός σύνδεσμος (όταν, σαν, άμα) + Παρατατικός ή ήταν/είσεν + να).....	141
20.1.2.4 Το conditional ήταν/είσεν να	142
20.1.2.5 Η έκφραση επιθυμίας/ευχής ας εϊεν/είσεν επρόσεχεν/προσέχει! ..	142
20.2 Ρηματικώς εξαρτώμενοι δείκτες	143
20.2.1 Σ ύ ν τ α ξ η	143
20.2.1.1 Συμπλήρωμα (αντικείμενο κυρίως) σε γενική	143
20.2.1.1.1 Ο δείκτης με/μου ως αντικείμενο στο καταλάβω/καταλαβαίνω	144
20.2.1.1.2 Τα αθθυμούμαι, ακούω, μυρίζομαι.....	145
20.2.1.1.3 Μεταβατικό εστενέψαν/εστενύναν με και αμετάβατο εστενέψαν/εστενύναν μου.....	147
20.2.1.1.4 Η γενική επετάχτην/επετάχτηκεν του φραμού/το φραμόν ...	149
20.2.1.1.5 Επίταξη και πρόταξη αντωνυμίας: πονεί με/με πονεί έναντι πονώ τημ_μέσημ_μου	151
20.2.1.1.6 Πάω χωρκόν (έναντι εμπρόθετου).....	153
20.3 Μη ρηματικώς εξαρτώμενοι ή λεξιλογικοί δείκτες	155
20.3.1 Μ ο ρ φ ο λ ο γ ί α.....	155
20.3.1.1 Τα τριγενή και δικατάληκτα επίθετα σε -is και -es	155
20.3.1.2 Το συγκριτικό καλλύττερον/πκιο καλόν/πκιο καλλύττερον.....	159
20.3.1.3 Τα επιρρήματα σε -ως : αμέσως/άμεσα, προηγούμεως/προηγούμενα	161
20.3.1.4 Ο πληθυντικός ενικός τα σπίθκια του ανθρώπου, πληθυντικός αντί ενικού	163
20.3.1.5 Το εγώ/εγώ.....	166
20.3.1.6 Το εσού/εσύ	168
20.3.1.7 Τα εμέναν/εμέν, εσέναν/εσέν.....	171
20.3.1.8 Η αιτιατική του θηλυκού άρθρου τες/τις	171
20.3.1.9 Το αρνητικό μόριο δεν/εν	173
20.3.1.10 Το αρνητικό μόριο μεν/μην	176
20.3.1.11 Το μόριο του Μέλλοντος έννα/θα.....	179
20.3.1.12 Το ερωτηματικό μόριο είνταμπου/τι.....	181
20.3.1.13 Το εψές/ψες.....	182
20.3.1.14 Τα ριάλια/χρήματα/(λεφτά)	183
20.3.1.15 Το φακκά/κτυπά.....	185
20.3.1.16 Ο φωνητικός δείκτης ψουμίν/ψωμίν.....	187
20.3.2 Σ ύ ν τ α ξ η	190
20.3.2.1 Η αιτιατική γενική δικηγόρος τους φτωχούς/των φτωχών	190
20.3.2.2 Η εισαγωγή ανεκπλήρωτης ευχής ας/μακάρι	194
20.3.2.3 Το ειδικό ότι/πως	195
20.3.2.4 Τα χρονικά άμα/όταν/σαν, όταν/άμα/που	198
20.3.2.5 Τα υποθετικά άμα/αν	198
20.3.2.6 Τα αιτιολογικά γιατί/διότι/επειδή	202
20.3.2.7 Ο αντιθετικός σύνδεσμος μα/αλλά	203
20.3.2.8 Η πρόθεση εις το/στο	205
20.3.2.9 Τα δίχα/δίχως/χωρίς.....	208
20.3.2.10 Το χρονικό επίρρημα ύστερα/μετά	209
20.3.2.11 Το ποσοτικό επίρρημα πολλά/πολύ	211

20.3.2.12 Το αναφορικό όπως/σαν	212
20.3.3 Τ ο ν ι κ ά	215
20.3.3.1 Ο τονισμός της γενικής των δευτερόκλιτων τρισύλλαβων/υπερτρισύλλαβων αρσενικών σε -os και ουδετέρων σε -on	215
20.3.3.2 Το δεντρά/δέντρα	217
20.3.3.3 Το τωρά/τόρα	219
20.3.3.4 Το αθρώποι/άθρωποι	221
20.3.3.5 Ο αναβιβασμός του τόνου	223
21. Οι ασταθείς/ασαφείς αρθρώσεις (superscript) στην κυπριακή ομιλία	224
21.1 Ο Λόγος ΣΣ/Σ	227
21.2 Ο Λόγος ΣΑ/Α	228
21.3 Ο Λόγος ΣΑ/Α ÷ ΣΣ/Σ	230
21.4 Γενικό συμπέρασμα	231
21.5 Το μεταξύ φωνηέντων περιβάλλον	232
21.5.1 Το /t/	233
21.5.2 Τα /p/, /c/, /k/	235
21.5.3 Συμπέρασμα	238
21.6 Πίνακες για τις ασταθείς/ασαφείς αρθρώσεις	241
22. Ο δείκτης τελικό η στα ρήματα της ΚΔ, συμπεράσματα από τις προφορικές συνεντεύξεις	249
22.1 Συμπεράσματα - αναφορά στον πίνακα Α = παρόντα και απόντα η πριν από παύση και σύμφωνο, Λόγος των παρόντων προς τα απόντα	251
22.2 Συμπεράσματα - αναφορά στον πίνακα Β = Λόγος των παρόντων προς τα απόντα η, των οποίων η παρουσία θεωρείται υποχρεωτική, Λόγος των μη υποχρεωτικών, Λόγος του πρώτου προς το δεύτερο	254
22.2.1 Ο Λόγος +υπ. Π/Α	254
22.2.2 Ο Λόγος -υπ. Π/Α	256
22.2.3 Ο Λόγος +υπ. Π/Α ÷ -υπ. Π/Α	258
22.3 Γενικό συμπέρασμα	259
22.4 Πίνακες για το τελικό /-n/	262
22.4 Πίνακες για το τελικό /-n/	262
23. Τα παρείσακτα ένρινα (ΠΝ) και η ρινικότητα της κυπριακής ομιλίας	270
23.1 Το παρείσακτο η	270
23.1.1 Κοινωνιογλωσσικές προεκτάσεις	275
23.2 Τα ρινικοποιημένα (N) και τα [] (εεμ)	276
24. Το θεματικό φωνήεν της ΚΔ	280
24.1 Ο Ενεστώτας στα ενεργητικά της α' συζυγίας	281
24.1.1 Τα προφορικά δεδομένα	283
24.2 Ενεστώτας των ενεργητικών ρημάτων της β' συζυγίας	283
24.3 Ο Ενεστώτας στη μεσοπαθητική φωνή της α' συζυγίας	284
24.3.1 Τα προφορικά δεδομένα	288
24.4 Το θεματικό φωνήεν στο μεσοπαθητικό Παρατατικό	291
24.4.1 Τα προφορικά δεδομένα	296

24.5 Ο Παρατατικός του γίνομαι.....	297
24.5.1 Ο τονισμός του γίνομαι στο -ο- θεματικό.....	300
24.5.2 Οι μαρτυρίες των συνεντεύξεων.....	301
24.6 Συμπέρασμα για τη χρήση των τριών θεματικών ε, υ, ο στον Παρατατικό της α' συζυγίας.....	301
24.6.1 Η συνδυαστικότητα των διαλεκτικών χαρακτηριστικών.....	301
24.6.1.1 Αύξηση και θεματικό.....	301
24.6.1.2 Διαλεκτική φωνητική και θεματικό.....	302
24.6.1.3 Κοινωνιογλωσσική δυναμική.....	302
24.7 Η κατανομή των ε και α στο β' πληθυντικού του Παρατατικού/Αορίστου ..	303
24.7.1 Κοινωνιογλωσσική δυναμική.....	306
24.7.2 Οι μαρτυρίες από τις προφορικές συνεντεύξεις.....	308
24.8 Η κατανομή του ι και του ε στον Αόριστο και στο Μέλλοντα (εφόρησα/φορήσω, εφόρεσα/φορέσω).....	309
24.8.1 Οι μαρτυρίες των συνεντεύξεων.....	310
24.9 Γενική σύνοψη.....	312
24.9.1 Ενεστώτας - Ενεργητική φωνή υ/ο.....	312
24.9.2 Ενεστώτας - Μεσοπαθητική φωνή υ/ο.....	312
24.9.3 Παρατατικός - Μεσοπαθητική φωνή υ/ε/ο.....	313
24.9.4 Δεύτερο πληθ. Παρατατικού ε/α.....	314
24.9.5 Αόριστος - Μέλλον ι/ε.....	314
24.10 Τα παθητικά πρώτης τάξης της δεύτερης συζυγίας.....	315
24.10.1 Κοινωνιογλωσσικές παράμετροι.....	319
24.10.2 Συμπέρασμα.....	326
24.11 Συνδυαστικότητα των διαλεκτικών χαρακτηριστικών, μορφολογική ομοιότητα, διαφορετική επίδραση στα δύο φύλα.....	328
25. Περί των μη αναμενόμενων έντονων διπλών και δασέων (ΜΑΔ) στην κυπριακή ομιλία.....	330
25.1 Οι συχνότερες μαρτυρίες.....	334
25.2 Η εμφάνιση των ΜΑΔ στην ανάγνωση και στη συνέντευξη.....	342
25.2.1 Η ανάγνωση.....	342
25.2.2 Η συνέντευξη.....	344
25.3 Συγκρίσεις.....	346
25.4 Ταξινομημένες οι μαρτυρίες των ΜΑΔ στην ανάγνωση.....	347
25.5 Ταξινομημένα τα ΜΑΔ των συνεντεύξεων.....	354
26. Η ρηματική αύξηση στην κυπριακή ομιλία.....	373
26.1 Τα δεδομένα του γραπτού ερωτηματολογίου.....	375
26.2 Κοινωνιογλωσσικές παράμετροι (προφορικά δεδομένα).....	377
26.3 Συμπέρασμα.....	379
26.4 Συγκρίσεις.....	379
27. Η ελλειπτικότητα της κυπριακής ομιλίας.....	382
27.1 Η αρχή της οικονομίας χαρακτηριστική τάση αποφυγής της αρθρωτικής επανάληψης.....	383

27.2 Περιπτώσεις που είναι ευρύτερα αποδεκτές από το διαλεκτικό αίσθημα	390
27.3 Συντακτικές ιδιαιτερότητες με μεγάλη πιθανότητα ευρύτερης αποδοχής....	392
27.4 Διαγραφή - Συγχώνευση	393
27.4.1 Διαγραφή ή σχεδόν διαγραφή (?) ενός ή περισσότερων στοιχείων, τα οποία στην κατάτμηση σε επίπεδο λέξης δεν συγκροτούν συλλαβή.....	393
27.4.2 Διαγραφή ανοικτής συλλαβής εκφωνήματος (V, KV) ή των δύο πρώτων στοιχείων κλειστής συλλαβής εκφωνήματος (VK), τα οποία στην κατάτμηση ανήκουν είτε σε μία λέξη είτε σε δύο διαδοχικές	396
27.4.3 Διαγραφή περισσότερων της μίας συλλαβών ή στοιχείων που εκτείνονται πέρα από τα όρια μίας και μόνον συλλαβής.....	400
27.5 Απουσία λεξικών μονάδων	403
27.5.1 Διαγραφή τουλάχιστον μίας λέξης	403
27.5.1.1 Άκλιτα (μονοσύλλαβα κυρίως), συνδυασμοί με άκλιτα.....	403
27.5.1.1.1 Εμπρόθετα ή συνδυασμός με εμπρόθετα.....	407
27.5.1.2 Κλιτά μονοσύλλαβα, συνδυασμοί με κλιτά μονοσύλλαβα (στην, να με, να τα).....	408
27.5.1.2.1 Η παράλειψη του άρθρου.....	410
27.5.1.3 Διαγραφή ρήματος/ρηματικού συνόλου	413
27.6 Επανεκκίνηση (reboot)	419
27.7 Κοινωνιογλωσσικές προεκτάσεις.....	420
27.7.1 Συγκρίσεις.....	422
28. Η πλεοναστικότητα της κυπριακής ομιλίας.....	424
28.1 Η δήλωση του τόπου και της συνοδείας.....	424
28.1.1 στο - πάνω στο	426
28.1.2 στο - μέσα στο.....	427
28.1.3 συνοδεία/όργανο	428
28.1.4 Ιδιαιτερότητες της ΚΔ	428
28.1.4.1 Διευρυμένη σημασία.....	431
28.1.4.2 Ιδιωματικά.....	432
28.2 Η διπλή δήλωση του άρθρου/αδύνατης αντωνυμίας	432
28.2.1 Κοινωνιογλωσσικές προεκτάσεις	435
28.2.1.1 Τα σχήματα από + τούτο και που + είναι	438
29. Τονικές και ρυθμικές διαφορές μεταξύ ΚΔ και ΚΝΕ.....	440
29.1 Το ρήμα.....	440
29.2 Ο ρυθμός της ομιλίας.....	443
29.3 Κοινωνιογλωσσικές προεκτάσεις	446
29.4 Συμπέρασμα.....	448
29.5 Ο αναβιβασμός του τόνου και η παράταση της φωνής	449
29.5.1 μαρτυρίες με αναβιβασμό του τόνου	450
29.5.2 μαρτυρίες χωρίς αναβιβασμό του τόνου.....	451
29.6 Ένας παραλληλισμός με το ρυθμό της ομιλίας	452
29.6.1 με παράταση της φωνής και τονική ανύψωση συγχρόνως.....	453
29.6.2 με παράταση της φωνής μόνο	453
29.6.3 Χαρακτηριστικό ενός ιδιάζοντος κυπριακού επιτονισμού	454

30. Η γλωσσική ποικιλία και οι συγκρούσεις μεταξύ διαλέκτου και νόρμας στην κυπριακή ομιλία	456
30.1 Η ποικιλία	456
30.2 Η γλωσσική σύγκρουση.....	464
30.2.1 Το υπόβαθρο.....	465
30.2.2 Παρεμβολές	469
30.2.2.1 Φωνητικές παρεμβολές.....	469
30.2.2.2 Μορφολογικές παρεμβολές.....	469
30.2.2.3 Συντακτικές παρεμβολές	470
30.2.3 Συγκρούσεις.....	471
30.2.3.1 Από το Λεξικό.....	471
30.2.3.2 Υποβόσκουσα σύγκρουση	473
30.2.3.3 Φωνητική	474
30.2.3.4 Μορφολογία.....	475
30.2.3.5 Σύνταξη.....	476
30.2.3.5.1 Η θέση της αδύνατης αντωνυμίας (πρόταξη - επίταξη).....	477
30.2.3.6 Τονισμός	477
30.3 Κοινωνιογλωσσικές προεκτάσεις	478
31. Curiosa	480
31.1 Αντίστροφα ρήματα.....	480
31.1.1 Ασυμφωνία υποκειμένου και ρήματος ως προς τον αριθμό.....	480
31.1.2 Νεολογισμοί, αλλαγή διάθεσης/συμπληρωμάτων του ρήματος.....	481
31.2 Φωνητικές τομές	482
31.3 Αστοχία γύρω από το συντακτικό/σημασιολογικό ρόλο λεξικών μονάδων ή φράσεων.....	486
31.4 Επιδράσεις	487
31.4.1 Ιδιόλεκτα.....	490
31.4.2 Δύο ιδιαιτερότητες.....	491
31.4.3 Με προεκτάσεις στη γλωσσική ιστορία.....	491
32. ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ	493
33. ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ.....	507
33.1 Πίνακας φωνητικών συμβόλων	508
33.2 Κείμενο για ανάγνωση.....	511
33.3 Γραπτό ερωματολόγιο.....	512
33.4 Δείγμα φωνητικής μεταγραφής.....	523
33.5 Εικονογραφημένες Ιστορίες.....	529
33.6 Précis.....	541
33.7 Ευρετήριο ονομάτων και πραγμάτων	546
34. ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ.....	567